

Popis slikovnih priloga

U vremenu netrpeljivih. Intelektualci i rat 1939.–1947. Predgovor

Slika 1. „Apatrid”: da ili ne? Bora Ćosić u Rovinju u kolovozu 1913. (foto: Arsenije Jovanović, Rovinj)

Problem etičkog angažmana u Desničinih *Ljestvama Jakovljevim*

Slika 1. Gustave Doré (1832.–1883.), *Jakovljevan* (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:021.Jacob%27s_Dream.jpg)

Srpski intelektualci i rat (1933–1941)

Slika 1. „Punoletstvo Jugoslavije”, uvodnik beogradske *Politike* od 6. travnja 1941., dana kada je njemačkim zračnim napadom na Beograd počeo Drugi svjetski rat u Kraljevini Jugoslaviji

Slika 2. „A oni kažu da gore sela, dok mi pečemo jaganjce na žarul!” (Riječi seljaka u srpskoj nošnji na karikaturi „Naš domaći mir”, objavljenoj u beogradskoj *Politici* 6. travnja 1941.)

Intelektualci, političke stranke i grupacije u Sloveniji u predvečerje Drugog svjetskog rata

Slika 1. Smrt dr. Antona Korošca – kraj jedne političke i kulturne epohe u slovenskoj povijesti (Digitalna knjižnica Slovenije, <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:img-MWfV7LJ3>)

Između ratnog Beograda i „radnih” logora Nemačke: Branko Lazarević i Stanislav Vinaver

Slika 1. Stanislav Vinaver (<http://www.kcb.org.rs/OProgramima/Pesmanadan/Pesmanadannajava/tabid/1095/AnnID/1202/language/sr-Latn-CS/Default.aspx>)

Slika 2. Branko Lazarević (<http://riznicasrpska.net/knjizevnost/index.php?topic=471.0>)

Sudbine Poljaka u Sovjetskom Savezu tijekom Drugoga svjetskog rata (Slučajevi Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i Józefa Czapskog – pripadnika kruga pariške *Kulture*)

Slika 1. Józef Czapski u godinama nakon Drugoga svjetskog rata (uz dozvolu, *Fundacija Ośrodka KARTA*)

Slika 2. Gustaw Herling-Grudziński u sovjetskom zatočeništvu (uz dozvolu, *Fundacija Ośrodka KARTA*)

Slika 3. Gustaw Herling-Grudziński u godinama nakon Drugoga svjetskog rata (uz dozvolu, *Fundacija Ośrodka KARTA*)

Smisao intelektualnog angažmana u ratu i okupaciji

Slika 1. Proglas v. d. predsjednika Općine grada Beograda Ivana M. Milićevića građanstvu 13. travnja 1941. o njemačkoj okupaciji Grada

Fotezov prijevod Njemečkovog romana *Đavo govori španjolski* (1940.) naspram njegovih putopisa iz *Theatralia* (1944.)

Slika 1. Đavo u Kataloniji govorio je španjolski. Zašto je Fotez objavio prijevod Njemečkove knjige u Zagrebu 1940. godine?

Slika 2. Marko Fotez (*Hrvatski biografski leksikon*, sv. 4, E – Gm, Zagreb 1998., 345.)

Lirski protest Julija Benešića

Slika 1. Zbirka ratne poezije Julija Benešića *Filii: kanconijer ili pjesmarica* objavljena u *Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 1965. godine

Slika 2. Julije Benešić (Josip HORVAT, *Živjeti u Hrvatskoj 1900 – 1941. (Zapisci iz nepovrata)*, Zagreb 1984.)

Julije Makanec kao duhovni odgojitelj Ustaške mladeži

Slika 1. Vođe Bjelovarskog ustanka, 7. travnja 1941. godine, snimljeni 8. travnja 1941. nakon što je dr. Julije Makanec (u sredini, sjedi) proglasio Nezavisnu Državu Hrvatsku s balkona Gradske vijećnice u Bjelovaru (<http://skola.sys.hr/plemstvo/bjelovar.htm>)

Slika 2. Posebno izdanje *Hrvatskog naroda* povodom proglašenja Nezavisne Države Hrvatske 10. travnja 1941.

Slika 3. Ekshumirane žrtve pokolja u Gudovcu kod Bjelovara 28./29. travnja 1941. (United States Holocaust Memorial Museum, <http://digitalassets.ushmm.org/photoarchives/detail.aspx?id=1139999>)

Naučnik i politika: akademik Miloš Trivunac (1876–1944) između nacionalizma, nacizma i komunizma

Slika 1. Učiti od Nijemaca! Germanist Miloš Trivunac – ni germanofil, ni germanofob

Marija Radić i Mira Košutić: intelektualke u političkoj misiji

Slika 1. Marija Radić (u sredini) sa kćerkom Mirom (desno od Marije) i sinom Branislavom (Marija RADIĆ, *Uspomene iz života na moga blagopokojnoga supruga Stjepana Radića*, (ur. Maja Maričić i Iva Gruđen Zdunić), http://marijaradic.pondi.hr/marija_radic_ustpomene_web.pdf, 23.)

Slika 2. Obitelj pokojnog Stjepana Radića kao uzor ljudskih i obiteljskih vrijednosti članovima Hrvatske seljačke stranke („Svečano otkriće spomenika Stjepanu Radiću”, *Hrvatica*, br. 9, 9. rujna 1940.).

Slika 3. Knjižara Marije Radić nakon eksplozije bombe 12. studenog 1945. godine (Marija RADIĆ, *Uspomene iz života na moga blagopokojnoga supruga Stjepana Radića*, (ur. Maja Maričić i Iva Gruđen Zdunić), http://marijaradic.pondi.hr/marija_radic_ustpomene_web.pdf, 17.)

Hrvatska historija, jezik i kultura u izvještaju talijanskog konzula Brune Zuculina (1943)

Slika 1. Bruno Zuculin o Argentini 1949. godine: fascinacija narodima i zemljama

Drugi svjetski rat u člancima i govorima Josipa Broza Tita (1940.–1948.)

Slika 1. Faksimil prve stranice prvog broja *Borbe* koji je izašao 19. listopada 1941. u Užicu, s uvodnim Titovim člankom „Zašto izlazi 'Borba'”

Slika 2. Naslovnica drugog izdanja knjige *Borba za oslobođenje Jugoslavije* (1945.)

Slika 3. Josip Broz Tito čita referat na Petom kongresu KPJ (Hrvatski povijesni muzej)

Slika 4. Peti kongres KPJ 1948. S desna na lijevo: Milovan Đilas, Aleksandar Ranković, Moša Pijade, Josip Broz Tito, Edvard Kardelj, Franc Leskošek Luka (Hrvatski povijesni muzej)

General Pavle Jakšić – naučnik u uniformi

Slika 1. Grupa jugoslavenskih studenata pred pariškom Sorbonom 1940. godine. Pavle Jakšić je u sredini. (Pavle JAKŠIĆ, *Nad uspomenu*, I, Beograd 1990.)

Slika 2. Pavle Jakšić kao načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Topuskom 1944. godine (Pavle JAKŠIĆ, *Nad uspomenu*, I, Beograd 1990.)

Slika 3. Pavle Jakšić na narodnom zboru u Debeloj Kosi na Petrovoj gori 30. srpnja 1944. (Pavle JAKŠIĆ, *Nad uspomenu*, I, Beograd 1990.)

Slika 4. Slovensko primorje pozdravlja svoje osloboditelje, borce IV. armije: „Tukaj je Jugoslavi-ja!” i „Živeli junaški osloboditelji Trsta!” General-major Pavle Jakšić načelnik je Štaba IV. armije. (Pavle JAKŠIĆ, *Nad uspomenu*, I, Beograd 1990.)

Pavle Savić – naučnik u ratu

Slika 1. Pavle Savić na straži u Glamoču 1943. godine (Pavle SAVIĆ, *Nauka i društvo*, Beograd 1978.)

Slika 2. Branka i Pavle Savić u Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije 1942. godine (Pavle SAVIĆ, *Nauka i društvo*, Beograd 1978.)

Siniša Stanković i Drugi svjetski rat

Slika 1. Akademik i sveučilišni profesor Siniša Stanković (fotodokumentacija TANJUG-a)

Slika 2. Siniša Stanković čita Deklaraciju o proglašenju Federativne Narodne Republike Jugoslavije u Ustavotvornoj skupštini u Beogradu, 29. studenoga 1945. godine (Ivan BOŽIĆ i dr., *Istorija Jugoslavije*, Beograd 1973.)

Gottfried Benn između nacionalsocijalizma i unutarnje emigracije

Slika 1. Dokument kojim se Gottfried Benn obvezao na lojalnost nacionalsocijalističkom režimu u ožujku 1933. godine (Wolfgang EMMERICH, *Gottfried Benn*, Reinbek bei Hamburg 2006., 84.)

Slika 2. Gottfried Benn u svojoj radnoj sobi u studenom 1955. godine (http://einestages.spiegel.de/static/entry/_mein_herzensnaerrchen_mein_hyazinthenbeet/11731/benn_am_schreib_tisch.html)

Pisci i rat – Crnjanski i Krleža kao antipodi

Slika 1. Ivo Andrić i Miroslav Krleža (<http://www.radiosarajevo.ba/novost/118079/120-godina-od-rodenja-miroslava-krleze>)

Slika 2. Miloš Crnjanski (<http://www.peticije24.com/forum/17151/start/9200>)

Intelektualac kao negativni dijalektičar: paralelno čitanje Adorna i Krleže

Slika 1. Theodor Adorno (desno) i Max Horkheimer (lijevo) 1965. godine u Heidelbergu (http://www.heathwoodpress.com/wp-content/uploads/2013/08/Adorno_horkheimer.png)

Slika 2. Miroslav Krleža (<http://www.ulicaslavnih.com/images/Miroslav-Krleza.jpg>)

Od anarhizma do šovinizma: Drugi svjetski rat i pripadnici avangardnog umetničkog kruga oko časopisa Zenit – Ljubomir Micić i Marijan Mikac

Slika 1. Anuška i Ljubomir Micić u redakciji *Zenita* u Beogradu 1924. godine

Slika 2. Zadnje poznato pismo Marijana Mikca Ljubomiru Miciću. Zagreb, 27. svibnja 1938.

Slika 3. Micićevo „bibliofilsko pismo” – rijedak primjer samizdata u Jugoslaviji i Micićev pokušaj obnove *Zenita*. Beograd, 1. veljače 1961.

Slika 4. Mikčeva posveta Milanu Dimoviću u knjizi *Doživljaji Morica Švarca u Hitlerovoj Njemačkoj*, Zagreb, 11. prosinca 1938.

Rat dolazi dugo. Pisanje *Odjeka Šumadije* o ratu tokom 1941. godine

Slika 1. Naslovnica zadnjeg broja kragujevačkih *Odjeka Šumadije* od 8. travnja 1941. godine, dva dana nakon početka rata u Jugoslaviji

Jaša Prodanović u Drugom svjetskom ratu

Slika 1. Jaša Prodanović na beogradskom Trgu Republike u predizbornoj kampanji 1945. godine (*Spomenice Jaše Prodanovića*, Beograd 1958.)

Slika 2. Jaša Prodanović s desne strane Josipa Broza Tita u Skupštini FNR Jugoslavije (*Spomenice Jaše Prodanovića*, Beograd 1958.)

Ideološka (r)evolucija Miroslava Spaljkovića: student i prijatelj Treće republike u kolaboraciji sa Trećim rajhom

Slika 1. Miroslav Spaljković 1930-ih godina (http://sr.wikipedia.org/wiki/Датотека:Мирослав_Спалјковић.jpg)

Francuska i intelektualci Kraljevine Jugoslavije krajem 1930-tih

Slika 1. Srpska intelektualna elita Francuskoj Republici povodom njezinog nacionalnog praznika, 14. srpnja 1938.

Slika 2. Beogradska *Knjiga o Francuskoj* uoči njemačke okupacije 1940. godine

***Student im Volk*: „Tko nije s nama, taj je protiv nas!”**

Slika 1. Naslovnica glasila *Student im Volk*

Slika 2. Naslovnica glasila *Die Bewegung*

Slika 3. Grb Udruženja njemačkih studenata u Zagrebu (Josef MÜLLER-INDIA, *VDH-Agram, Suevia-Belgrad: 40 Jahre*, Salzburg 1964.)

Slika 4. Članovi Udruženja njemačkih studenata u Zagrebu u ljetnom semestru 1934. godine (Josef MÜLLER-INDIA, *VDH-Agram, Suevia-Belgrad: 40 Jahre*, Salzburg 1964., 43.)

Slika 5. Odlikovanje dodijeljeno graditeljima Siegfriedove linije (<http://www.snyderstreasures.com/pages/medals.htm>, 8. 6. 2012.)

Michal Mareš u ratu poslije rata (1945.–1947.): intelektualni otpor izgonu sudetskih Nijemaca

Slika 1. Zakašnjelo priznanje i naknadna rehabilitacija: spomen-ploča Michalu Marešu na njegovoj rodnoj kući u Teplicama, postavljena 1993. godine (http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Michal_Mare%C5%A1_-_Teplice,_plaketa.JPG)

Karta 1. Jezična karta Austro-Ugarske uoči Prvog svjetskog rata (Wilhelm J. WAGNER, *Bildatlas zur Geschichte Österreichs*, Salzburg 2006., 194.-195.)

Karta 2. Nastanak i razvoj Čehoslovačke Republike 1918. – 1939. (*Atlas světových dějin 2. díl. Středověk – Novověk*, Praha 1998., 46.)

Professor Pablo de Azcárate and the Nationalities of Yugoslavia

Slika 1. Republikanska kultura sjećanja u Španjolskoj: poziv na konferenciju posvećenu diplomatu profesoru Pablu de Azcárateu 2010. godine (<http://www.sierrapambley.org/conferencia-sobre-pablo-de-azcarate/>)

Zasluge dr. Josipa Bösendorfera u spašavanju kulturne baštine tijekom i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata

Slika 1. Iz „Absolutorija” Josipa Bösendorfera (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 2. „Obvezatna prijava starih umjetničkih i povijesnih spomenika Gradskom muzeju”. *Hrvatski list* (Osijek), br. 135 (7115), 17. 5. 1941.

Slika 3. Zgrada *Heimattmuseuma* (prva s lijeva) (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 4. Primjer potvrde o preuzetim predmetima (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 5. Odvoženje podržavljenje imovine osječke židovske obitelji (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 6. Josip Bösendorfer 1940-ih godina (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 7. Službeni natpis na osječkom muzeju nakon oslobođenja Osijeka (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 8. Izvješće Josipa Bösendorfera osječkom NOO-u od 4. srpnja 1945. o povratku imovine (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 9. Primjer potvrde o vraćenim predmetima od 9. srpnja 1945. (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 10. Legitimacija dr. Josipa Bösendorfera, člana Komisije za sakupljanje i čuvanje kulturnih

spomenika i starina na području Narodne Republike Hrvatske (Muzej Slavonije Osijek)

Slika 11. Dvoje velikana hrvatske kulture na društvenim marginama sredinom 20. stoljeća: Marija Jurić Zagorka (lijevo) i dr. Josip Bösendorfer (desno) (Muzej Slavonije Osijek)

Hrvatski intelektualci u muzejima 1939.–1947.: prakse i prezentacije

Slika 1. Akteri hrvatske partizanske kulture: „mladi” Vanja Radauš i „stari” Vladimir Nazor u Topuskom 1944. godine (iz ostavštine Vanje Radauša)

Slika 2. Muzeološka imaginacija: radna soba Ivana Gorana Kovačića u Lukovdolu (uz dozvolu, Hrvatski povijesni muzej)

Slika 3. Simboli dva različita hrvatstva i hrvatska jugoslavenstva: Josip Broz Tito i Ivan Meštrović na Brijunima 1959. godine (Yugoslavia – Virtual Museum, <http://yugoslavian.blogspot.com/2011/08/tito-and-mestrovic-1959.html>)

Slika 4. Revolucionarni modernizam u hrvatskom kiparstvu: Antun Augustinčić, *Nošenje ranjenika* (Fototeka Muzeja Hrvatskog zagorja, snimio Davorin Vujčić)

Slika 5. Izazov vremenima: *Spomenik maršalu Titu* Antuna Augustinčića pred Titovom rodnom kućom u Kumrovcu (Fototeka Muzeja Hrvatskog zagorja)

Ratni dani Vladana Desnice

Slika 1. Božidar Kovačević, književni kritičar, piše iz Srpske književne zadruge u Beogradu 8. veljače 1941. godine Vladanu Desnici u Split naslovljujući ga kao „književnika” (OOVD, Zagreb)

Slika 2. Sestra i brat, Nataša i Vladan Desnica u Splitu 1930-ih godina (Osobna ostavština Vladana Desnice, Zagreb, dalje: OOVD, Zagreb)

Slika 3. Kopija „šoferske legitimacije” Vladana Desnice od 17. svibnja 1941. godine. Vozački ispit je položio 18. ožujka 1940. godine. Uočljivo je da je ispravu izdalo Redarstveno ravnateljstvo Banovine Hrvatske u vrijeme kada je Split pod talijanskom okupacijskom vlašću. (OOVD, Zagreb)

Slika 4. Vladan Desnica i Ksenija Desnica, rođ. Carić, u svome splitskom stanu na Tomića Stinama 1 nakon vjenčanja

Slika 5. Općina Zadar svjedoči 23. rujna 1943. da je Vladan Desnica *cittadino ex jugoslavo, conjugato, dottore in legge, residente temporaneamente in questo Comune* (privremeno nastanjen u ovoj općini) *con abitazione in Via Gigliemo Marconi*

No 8. Dokument je dobio *in sostituzione della Carta d'Identità*. (OOVD, Zagreb)

Slika 6. Split 1941. godine, nakon talijanske okupacije. Obiteljska kuća Desnica nalazila se na Tomića Stinama 1, iza crkve sv. Franje u smjeru Senjske ulice. Adresa je bila preimenovana u Calle Trifone Bisanti no 1. (*Dalmazia*, Guida d'Italia della Consociazione Trivistica Italiana, Milano, Gennaio 1942.) (*Centro di Ricerche Storiche Rovigno*, dalje: CRS)

Slika 7. Talijansko državno odvjetništvo u Splitu (*Avvocatura dello Stato Spalato*) potvrđuje 20. rujna 1941. godine da je Vladan Desnica pristav (*aggiunto*) u spomenutom odvjetništvu (OOVD, Zagreb)

Slika 8. Zadar 1941. godine. Došavši iz Splita u Zadar s Vladimirom Rismondom Desnica je neko vrijeme živio u hotelu „Bristol” na Novoj obali (*Riva Nuova*), odnosno, u to vrijeme, Riva Vittorio Emanuele III, no 5/II. (*Dalmazia*, Guida d'Italia della Consociazione Trivistica Italiana, Milano, Gennaio 1942.)

Slika 9. Vladan Desnica javlja iz Zadra sestri Nataši Desnica 16. srpnja 1942. godine (OOVD, Zagreb)

Slika 10. Hotel „Bristol” u Zadru 1942. godine (Zbirka razglednica profesora Giovannija Radossija, Rovinj)

Slika 11. Zadar u studenom 1943. godine nakon savezničkih zračnih napada. Slika prikazuje predio grada u neposrednoj okolici Sveučilišta u Zadru. Desnice su napustile Zadar nakon drugog bombardiranja koncem studenog 1943. (Objavljeno u: *Zara*, Agosto-Settembre-Ottobre 1993 – N. 8-9-10 Anno XLI; CRS, Rovinj)

Slika 12. Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne vlade Hrvatske odobrava Vladanu Desnici, činovniku hrvatskog Ministarstva financija službeno kretanje iz Šibenika po cijeloj Hrvatskoj 13. svibnja 1945. godine s produženom važnošću do 15. rujna 1945. godine. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske bilo je u trenutku oslobođenja Zagreba, 8. svibnja t.g., u Šibeniku, spremno za preseljenje u Zagreb. Izvršne funkcije ZAVNOH-a prenesene su na Narodnu vladu Hrvatske 14. travnja i.g. (OOVD, Zagreb)

Slika 13. Vladan Desnica 1945. godine (OOVD, Zagreb)

Slika 14. Vladan Desnica 1953. godine (OOVD, Zagreb)